

Tarık Buğra
YALNIZLAR

Roman

YAYIN NU: 160

EDEBÎ ESERLER: 82

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI

SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-975-437-135-2

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

1. Basım: 1981

15. BASIM

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul

Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Kapak Tasarımı: GNG Tanıtım

Dizgi-Tertip: Ötüken

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: İMAK OFSET BASIM YAYIN SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.

Akçaburgaz Mah. 137. Sok.No: 12 Esenyurt / İstanbul / TÜRKİYE

Sertifika Numarası: 45523 Tel: (0212) 444 62 18

İstanbul - 2022

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Tarık Buğra (Doğum: 2 Eylül 1918, Akşehir / Ölüm: 26 Şubat 1994, İstanbul); Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının en önemli yazarlarından olan Tarık Buğra ilk ve orta tahsilini İstanbul'da tamamladı. Konya Lisesi'ni bitirdi (1936). Çeşitli aralıklarla İstanbul Üniversitesi'nin Tıp, Hukuk ve Edebiyat fakültelerinde ikişer üçer yıl okuyup vazgeçti. Akşehir'de çıkardığı *Nasrettin Hoca* gazetesi ile gazeteciliğe başladı. İstanbul'a gelince *Milliyet*, *Yeni İstanbul*, *Haber* ve *Tercüman* gazetelerinde fıkralar yazdı, sanat sayfaları düzenledi. Haftalık *Yol* dergisini çıkardı.

Tarık Buğra, gazetecilikle olan ilgisini 1983 yılı sonuna kadar devam ettirdi. Gazete yazılarının değişik ve kendine has özellikleri vardır. Hiçbir zaman basmakalıp düşünce ve ideolojilerin takipçisi olmamıştır. Zaman zaman dil, edebiyat ve sanat konularına da yer verdiği bu yazılarında hür, bağımsız ve meseleler karşısında tarafsız bir yazar olma vasfını kaybetmemiştir.

Tarık Buğra, edebiyat dünyasına küçük hikâyelerle girdi. Cumhuriyet gazetesinin açtığı bir yarışmada "Oğlumuz" adlı hikâyesi ile ikinci olması, onun için bir dönüm noktası olmuştur. Daha sonra *Çınaraltı* ve *İstanbul* dergilerinde hikâyeler yazmaya devam etti. Bu hikâyeler kronolojik bir sıra ile incelendiğinde ilk dikkati çeken şeyin, yazarın bir acemilik/çıraklık dönemi olmayışdır. Her men her yazarda takip edilen zaman içinde ustalaşma, Tarık Buğra'da görülmez. O, daha ilk hikâyesinde usta bir yazar olduğunu ortaya koymuştur. Hikâyelerinde daha çok yakın çevre, aile hayatı, sevdâ ilişkileri, küçük kasaba intibaları gibi ferdi ve dar çerçeveli konular göze çarpar. Tarık Buğra olay değil, atmosfer hikâyecisidir.

Roman dünyamızda Tarık Buğra'ya sağlam ve sarsılmaz bir yer sağlayan eseri hiç şüphesiz *Küçük Ağa*'dır. Bu eserde ve bunun devamı olan *Küçük Ağa Ankara'da* ve *Firavun İmanı* romanlarında Millî Mücadele ilk defa değişik bir açıdan ele alınmıştır. Daha çok devletin resmi görüşünden hareket eden Kurtuluş Savaşı romanlarının tam aksine bu üç romanda meseleler, insan/millet açısından ele alınmış, yeni ve doğru bir yorumla ortaya konulmuştur. Bu roman "tarihi açıdan Millî Mücadele'de insanın yeri, milletin yeri nedir?" sorularının cevaplarını araştırır.

Yazar, *Yağmur Beklerken* romanında Serbest Fırka denemesinin, *Gençliğim Eyvah*'ta ise 1970'li yıllarda Türkiye'nin bir numaralı meselesi haline gelen anarşi olaylarının değişik yönlerini, perde arkasını tasvir ve tahlil eder. Tarık Buğra, Osmancık ro-

manı ile de, Osmanlı devletinin kuruluş yıllarını anlatmıştır. Bu eserde de cihan devletini kuran irade, şuur ve karakterin tahlili vardır.

Tarık Buğra, roman kahramanlarını idealize etmez. Onun romanlarındaki bütün tipler tabiidir. İnsanı, en gerçek ve inkâr edilemez yanından -mizacından- ve insanın en soylu duygusundan -hüzünlerinden- ele almıştır. Bu özellikleriyle Tarık Buğra, realizmin Türk romancılığındaki en usta yazarlarından birisidir. Tarık Buğra'da belli ve kalıplaşmış bir fikri ispatlama, yorumlama ve propogandasını yapma endişesi yoktur. O, romanı, roman olarak düşünür. Tarık Buğra'yı bugün ve gelecekte sarsılmaz yapan özellik onun bu tutumudur. Ona göre roman, hatta sanat "kâinatı ve insanları bir mizaca göre yeniden yaratmaktır." Bu açıdan bakılınca Tarık Buğra, bir tahlil ustası olarak göze çarpar. Onun bazı romanlarında insan, bazılarında mesele ön plandadır, fakat ikisi de her zaman dengelidir. Tarık Buğra roman ve tiyatro gibi yarına kalıcı eserlerin en mükemmel kültür Türkçesi ile yazılacağını savunmuştur. Sanat eseri için her türlü basmakalıbı reddeden bağımsız bir sanat anlayışını benimsemiş olan Tarık Buğra, güzel Türkçesi, canlı ve yoğun üslûbu, derin tipleri ile Türk hikâye, tiyatro ve roman yazarlarının başında yer almıştır.

Eserleri: **Hikâye:** Oğlumuz (1949), Yarın Diye Bir Şey Yoktur (1952), İki Uyku Arasında (1954), Hikâyeler (1964, yeni ilavelerle 1969) **Tiyatro:** Ayakta Durmak İstiyorum, Akümülatörlü Radyo, Yüzlerce Çiçek Birden Açtı (1979) **Gezi Yazıları:** Gagaringrad (Moskova Notları) (1962), **Fıkra ve Deneme:** Gençlik Türküsü (1964), Düşman Kazanmak Sanatı (1979), Politika Dışı (1992). **Roman:** Siyah Kehribar (1955), Küçük Ağa (1964), Küçük Ağa Ankara'da (1966), İbiş'in Rüyası (1970), Firavun İmanı (1976), Gençliğim Eyvah (1979), Dönemeçte (1980), Yalnızlar (1981), Yağmur Beklerken (1981), Osmancık (1983). **Senaryo ve oyunu:** Sıfırdan Doruğa-Patron (1994).

BİRİNCİ BÖLÜM

1

TAKSİM-HARBİYE arasını iki kere adımladı. Bir türlü karar veremiyor, daha doğrusu, her zaman olduğu gibi, karar vermeyi düşünmüyordu: Her zaman olduğu gibi şimdi de Murad Kervancı'yı düşünceler değil, istekler ve isteklerine karşı duran çekingenlikler, hayalden doğan ümitler ve bu ümitleri, doğuşlarıyla birlikte sarıveren endişeler tereddüte düşürüyordu.

Pırıl pırıl bir Mayıs gününün ikindi üzeriydi. Poyraz artık ürpertiyordu. “Yaz geldi” dedirten on bir Mayıs öğlesinden sonra başlayan bu serinlik, endişelerini koyulaştırıyor, yalnızlık ve kimsesizlik duygusuna çeviriyordu.

On bir Mayıs! Hurrem yirmi bir yıl önceki baharın bu gününde doğmuştu. Murad eskiden bu cümleyi; “Benim için doğmuştu” diye bitirirdi.

Şimdi değişmiş olan nedir?

Murad bu soruya cevap aramak cesaretini hiçbir zaman bulamayacak; zira Hurrem'i sevmeye başladığı günden beri Hurrem'i kaybedecek tarzda yaşadığını iyice sezmektedir.

Onun asıl korkaklığı Hurrem'e karşı idi: Hurrem kalbinde biraz daha kuvvetlendikçe o Hurrem'den biraz daha kaçmıştı.

Hurrem...

Hurrem tadlı esmerliğiyle, siyah saçları, iri yeşil gözleri ve kalınca dudakları ile gözlerinde yeniden canlandı. Murad bu güçlü kadın güzelliğinden korkuyordu.

Korkunun çekişi! Murad artık Rumeli Caddesi'ne, Hurrem'e doğru yürüyordu: Vali Konağı.. Nişantaşı.. Firûze Sokak.. hızlanan adımlar ve Murad'ın kendisine eski bir dost kadar yakın bulduğu kapı!

Şimdi artık her şey Murad'ın hayallerine göre biçimleniyordu: Özlenen rüya belirmeye başlamıştı. Onu içeriye Hayriye hanımın ahretliği aldı:

Salondaki eşyanın her parçasında bir hatıra kırıntısı, endişesiz günlerden kalma bir şeyler vardı. Bu kanepede Murad Hurrem'e ne şatoların, ne Kaf Dağı yolculuklarının masallarını anlatmıştı. Hurrem onu peri padişahının kızı gibi, tıpkı öyle dinlerdi.

Hurrem; ama, işte artık iyice görülüyordu, bu Hurrem değil:

Hurrem gelmişti ve ilk iş olarak elektrik düğmesini çevirmişti. Hatırı sayılır bir hariciyecisi olan merhum babasına Saray'dan hediye edilen muhteşem Bohemya âvizesinden pat diye dökülen nefis ışık altında, alev rengi tuvaletinin içinde, dudaklarında bütün dünyaya açık zarif gülümseyişi ile, bir karanfil fidanını andırıyordu: Herkes için güzel, herkes için çekici ve Murad'a bir yıldız kadar uzak.

Murad bunu ve hiç de beklenmediğini pekâlâ anlayabilirdi; ama, her zaman olduğu gibi, hemencecik hülyalara kayıveriyor, yalnız hoşuna giden duyguları benimsiyor ve Hurrem'i içinden koparılmış bir parça kadar kendisine yakın buluyordu. Bu an Murad için, sevgiye inanmaktan gelen mutlulukla yüklüydü.

Ne var ki, Murad bu anı fazla tadamadı. Hurrem'in anesi, Hayriye hanım, canı sıkılan her kadın gibi aşırı derecede güleç ve canlı, içeri girdi. Murad onun elini öpmek için yürürken;

— Bağışla yenge; hem çağrılmadan hem de çok erken geldim, dedi.

Hayriye hanım hâlâ genç kalan alnını kırıştırarak hemen taşı gedğine koydu:

— Artık bize karşı o kadar yabancılaştın ki, çağırmadığım için asıl ben özür dilemeliyim. Öyle, öyle; sana da bir davetiye göndermeliydim. Doğum gününü unutmayışın Hurrem için büyük şey doğrusu.

Hiç de varlıklı sayılmazlardı; ama, Hayriye hanım kocasından kalan bu konakta, birkaç parça mülkün getirdiği parayı dul aylığına ekleyerek Nişantaşı ve Osmanbey çevresindeki yerini korumayı başarmıştı. Onun sağladığı bu sonuçta iffetinin payı küçümsenemezdi. Ama asıl rolü, kızına iyi bir gelecek kurmak için duyduğu, tutku derecesini bulan istekleri oynuyordu:

Hurrem'in güzelliği ortada idi. Ama, Hayriye hanım zamanın değiştiğini ve boyuna da değişeceğini biliyordu. İyi bir aileden gelmek, güzel olmak, iffetli olmak.. bütün bunlar, elbette, gene geçerli erdemlerdi. Hep de geçerli kalacaklardı; ama tek başlarına yetmiyordu, git gide de büsbütün yetersizleşeceklerdi. Şimdi, yani 1930'ları allak bulak eden ekonomik krizden sonra evliliklerde aranan bir başka şey daha vardı: Servet. Ve, onlar zengin değildi. Bunun için de Hayriye hanım, olgunluğunun en tadlı döneminde gelen dulluğun pek tabî olan krizlerini unutturan bir feragatla kızı için yaşamaya başladı; onun güzelliğine, iffetine, serveti daha az düşündürecek bir şeyler daha eklemeye çalıştı. Başardı da:

Fransız lisesinde elde edilen iki yabancı dil ve özel derslerle öğrenilen müzik... Hurrem on sekiz yaşını ve liseyi bitirirken, annesinin sayesinde, gerçekten de, sevgili oğullarına eş arayan anne ve babalarla, evlenmeyi düşünen yetişkinlerin ilgi konusu olmaya başlamıştı.

Hayriye hanım bu ilgiyi beslemesini de iyi biliyordu. Bu arada, üç yıldan beri, Hurrem'in doğum günlerini çev-

resinin olaylarından bir olayı, geleneklerinden bir geleneği haline getirmeyi de becermişti.

Ve, Hayriye hanım, artık Murad'a, eskisi gibi, damat adaylarından birisi gibi davranmıyordu. Oysa, iki yıl öncesine kadar Murad adayların en önemlisi idi; çünkü -kör değildi, hele aptal hiç değildi- kızının Murad "ağbeyesi"ne karşı neler duyduğunu iyi biliyordu. Bu duygulara, öteki şartlar uygunsa, önem de verirdi ve, üstelik, Murad kimsenin küçümsemeyeceği bir servetin mirasçısı, mirasçısı değil, sahibi idi. Dahası, gene Murad'ı üç yıl öncesine kadar, parlak hukuk öğrencisi sanıyordu. Ama, üç yıl içinde bütün bunlar çok değişmişti. Bunlar öyle değişmelerdi, ki duygular hep aynı kalsa da Hayriye hanımı yeni bir tavır takınmak zorunda bırakıyorlardı:

Aşırı derecede güleç, canlı ve candan ilgili görünüş.. sonra, tadlı tadlı işnelemeler.. bu tavır işte o tavidir.

Hurrem, hep o dünyaya açık gülümseyişi ile, masayı düzeltiyormuş gibi yapıyor ve artık Murad da onu göremiyordu. Şimdi artık Murad için sadece Hayriye hanım vardı ve Murad bu kadının kendisi için düşündüklerini elinde olmadan seziyor, bu sezişle de, buraya gelişine -Hurrem'e rağmen- için için lanet okuyordu. Hayriye hanım;

— Annenizden ne haber, diye sorduktan sonra Murad'a diken gibi batan gülümseyişlerinden birisiyle devam etti: Bakın, ne yapıyorsunuz, nerelerde kimlerle ve nelerle vakit geçiriyorsunuz diye sormuyorum: Yaşayışınızdaki esrara dokunmamak gerektiğini -Hurrem'e baktı burada- anladık artık. Ama annenizden arada sırada bir haber getirmelisiniz bana. Onunla mektuplaşıyorsunuz elbette, değil mi? Görümcemin sağlığını ve zavallı kadıncağızın o bin bir gaile içinde ne yaptığını hep merak edip dururum. Çiftliğe geçti mi? Mayıs, öyle ya.. oradadır şimdi.

Soruyor ve cevap vermesi için zaman bırakmıyor, bunu da, "ne cevap verebilirsin ki" dercesine yapıyordu. Sonra,

gelişini aykırı bulduğunu bir kere daha, ama bu sefer daha açık olarak belirtti:

— Oturmaz mısınız?

Murad şimdi bir suçlunun ruh halini yaşıyordu: O, öğrencilik çağlarının vâdettiği Murad Kervancı'yı öldürmüştü ve bu kadın iki yıldan beri olduğu gibi, onu gene bu cinayeti ile eziyordu.

Artık tombulca, seyrek dişli ve hep gülümseyen bir aneden başka hiçbir şey olmayan Hayriye hanıma geçmiş günlerin duyguları ve değerlendirmeleri vız geliyordu. Değişen şartları ve şartlardaki en ufak değişiklikleri vahşi bir uyanıklıkla sezer ve bu değişmelere kolayca uyardı o. Bu konuda hiçbir duygu ve duygusallık onu engelleyemezdi: Uzun dulluk yıllarında her şeyiyle ayakta kalabilişi belki de bu yüzdendi. Onun şimdi iyi bir çevresi vardı ve Murad'ı bunun dışında tutmayı elbette becerecek; böylece de Hurrem'e istediği gibi bir koca seçebilecekti. Bir vakitler Hurrem'in bir sevgili, bir hayat arkadaşı olabileceğini Murad'a nasıl sezdirmişse, şimdi de diplomasız, yani toplumda saygı duyulan bir yer edinememiş bir insanın sevmeye, hele sevilmeye hakkı olamayacağını da öylece anlatabiliyordu.

Murad, aşkının peşinde ve aşkı yüzünden küçümseyerek, fakülteden koştukça Hayriye hanımdan hayat ve gerçek hakkında gittikçe kesinleşen ve acılaşan öğütler dindirdi. O kadar ki, son zamanlarda ve bunlara bir de Hurrem'e dair planların sayılıp dökülmesi katılınca Murad'a Hayriye hanımla karşılaşmak Hurrem'in hasretinden daha zor gelmeye başlamıştı.

Trajediye hazırlık devresidir bu. Ve artık Murad gelecek zamanları için hiçbir şey düşünemeyecek kadar içine kapanmış, çevreden kopmuş bulunmaktadır:

Yaşamak için, ama sebebini farketmeden ve bu sevginin ne getirebileceğini bir defacık bile düşünmeden Hur-

rem'e âşık olduğunu kurup gitmesi gerektir. Ve uğradığı kayıplara, karşılaştığı küçümseyişlere aşkı için değil de, sadece en dipteki yaşama içgüdüleri sayesinde katlandığını kavrayabilmesi büsbütün kestirilemez bir şeydir.

Hayriye hanımın karşısında duyduğu eziklik ve karamsarlık davetlilerin gelmeye başlaması ile büsbütün dayanılmaz bir hal aldı: Umabileceği tek avunma, Hurrem'in yakınlığı, kendisine çok yabancı olan bu insanlar tarafından parça parça yok edilip gidecekti. Yapısının değişmez çizgisi kararsızlıkla, nasıl, ne zaman ve ne şekilde çekip gideceğini düşünürken, yanındaki grup gittikçe kalabalıklaşıyordu. Ve, Murad'ın 'Kütüphane Faresi' dediği bir doçent hayat pahalılığına karşı, kitaplarda suyu çıkmış, ama dinleyenlere pek parlak gelen reçetelerden birisinin açıklamalarını yapıyordu. Ona göre her şey bir mantık ve bilgi meselesiydi, basitti, tartışılmazdı. Nitekim, işte Hitler Almanyası 'büyük maliyeci' Şaht'ın yönetiminde bunları kolayca uygulayabiliyor ve bütün dünyayı saran ekonomik krizden kurtuluyordu.

Öteki budalalar -ve züppeler gibi- Hurrem'in de onu, sanki ekonomiyi pek iyi bilirmiş gibi, hak veren gülücüklerle dinlemesi Murad'ı, durup dururken, çileden çıkardı. Ve, doçent, onun öfkeli bakışlarına meydan okurmuş gibi;

— Siz? Siz bunu doğru bulmuyor musunuz? diye sorunca kendisini tutamadı. Şimdi o da konuşuyor ve ileri sürülen reçeteyi, daha doğrusu, Hurrem'i isteyenlerden birisi olan doçenti gülünç düşürmeye uğraşıyordu. Ama çok geçmeden, bu işe giriştiğine pişman olmaya başladı: Gülünç duruma düşecek olan, hiç şüphesiz kendisi idi; zira zavallı bilgisi doçentin kütüphane raflarından çıkarıp getirdiği hortlaklarla başedecek gibi değildi. Ancak, kendisini haklı sanıyor ve tartışmayı mutlaka kazanmak istiyordu. Bu iki sebep yalanı her zaman kullanılabilecek bir koz sayar ve meşrulaştırır. Kervancı da;

— Zaten, dedi, söylediğiniz teoriyi büyük iktisatçı Gaston, *Ekonominin Hakikatları* isimli eseriyle on yıl önce çürüttü.

Ama, isim ezberlemekle kitap okumaktan başka bir işi olmayan doçentin pes etmeye hiç de niyeti yoktu. Dışlerinin arasından küçücük üç kahkaha benzeri fırlattıktan sonra:

— Gaston mu dediniz, diye sordu ve ekledi: Fakat azizim, bu zat sakın eski Mısır'da yaşamış olmasın? *Ekonominin Hakikatları* dediğiniz eser, eğer, papirüslere yazılmışsa bir diyeceğim kalmaz.

Murad için ümitsiz bir andı bu: Oradakiler, özellikle de bayanlar, sanki bütün iktisat tarihini ve Murad'ın mütevazı palavrasını pek güzel bilmişlercesine, dudaklarını en zeki gülümseyişleriyle süslemiş olarak kendisine bakıyorlardı.. Hurrem bile.

Murad bu zifir gibi saniyenin sonsuzluğunda eriyip kaybolmak üzere idi. Ama, işte tam bu sırada, pervasız ve kendine sınırsız olarak güvenen bir ses doçente soruverdi:

— Gaston'u, hani şu Paris işgalinde Almanlar tarafından kurşuna dizilen büyük iktisatçıyı sahiden tanımıyor musunuz?

Ve doçentin deminki gülüşünü ustalıkla taklit eden bir gülüşten sonra devam etti:

— Ama öyle de olsa hiç şaşmam; siz ilim adamları için yaşadığınız tarihten en az yarım asır düşmeli ki bazı insanların ve bazı fikirlerin yaşadığını kabul edersiniz. Yarın ilk işim size *Ekonominin Hakikatları*'nı göndermek olacak. Onu bana, Gaston'la arkadaşlığı yüzünden epey korku geçiren kitapçısı, son Fransa seyahatimde hediye etmişti.

Bu sözleri, o zamana kadar hiç konuşmayan, sadece herkesi koyu renkli gözlerindeki açık bir küçümseyişle süzen, orta yaşlı, sağlam yapılı bir adam söylemişti. Gözle-

rindeki o bakış, daha önce Murad'ı da -belki herkesten çok Murad'ı- tedirgin etmişti.

Ve, adam, doçent, oldukça çirkin bir bayanın ilgisinde teselli ararken, Kervancı'nın yanına geldi:

— Je serais honoré de votre connaissance, monsieur.

Kervancı, yalanına arka çıkmasına rağmen, adamın gözlerinden dudaklarına da geçen küstah gülümseyişine fena halde tutulmuştu:

— Fransızca bilmeye mecbur muyum, beyefendi?

Ama beriki bu terslemeyi hiç umursamadı:

— Bense, az önce, Fransızca bildiğinize dair bire beş yüz bahse girerdim. Sakın sebep sormayın; çünkü bay Gaston'un adını söylediğiniz eseri bir başka dile çevrilmemiştir.

Kızılmaktan çok utanmaya yatkın olan Murad susuyordu. Adam uzlaşmak istediğini belli eden bir gülümseyişle;

— Hatta, değil mi, yalnız düşünülüyordu; yani yazılmamıştı. Ve, Gaston dediğimiz büyük iktisatçı, Naziler tarafından kurşuna dizilmek için sadece bir anne ve bir babadan mahrumdu. Sigara?

Pantolonunun arka cebinden bir paket Köylü sigarası çıkarmıştı. Murad Abdülhak Hâmid'in de bu kötü tütünü içmekteki ısrarını hatırladı:

— Hayır; Yenice'den başkasını içmiyorum.

Adam sigarasını kocaman bir kehribar ağızlığı takarken kendisini tanıttı:

— Ben, işitmişsinizdir, Doktor Rıza Candaş'ım. İktisat doktoru değil; hekim. İç hastalıkları mütehassısı.

İşitmişti Murad. Onun için kimi şarlatan diyor, kimi de Lokman.

Adam sigarasını fitilli bir çakmakla yaktı:

— Sizinle tanışmayı, hatta arkadaş olmayı isterdim.

Murad yalanına teslim olmak istemiyordu. Bu sefer dalga geçmeyi denerdi:

— İlk karşılaşmada? Yoksa beni çok mu sempatik buldunuz?

— Yaşım otuz sekiz. Hatalarım ve aldanişlarım duygularımın otoritesini çoktan iflas ettirdi. Sempati ve antipati hikâyeleri artık bana vız geliyor. Sizinle arkadaş olmak isteşimin tek sebebi yalandan hoşlanışım ve yalan söylemesini becerebilenlere saygı duyuşumdur.

Kervancı bu sözlerdeki övme ve aşığılamanın hesabını yaparken doktora devam için fırsat vermiş oldu:

— Güzel bir yalan, yerinde bir yalan ve süfli çıkarlar gözetmeyen bir yalan, ancak çapkın bir zekâ ile sağlam bir mantığın çiftleşmesinden doğabilir. Bence zekâlar arasındaki potansiyel farkını ölçmek için en iyi metod yalan testi olurdu. Ama mesele bu değil. Şunu söylemek istiyorum: Katlanabileceğim arkadaşlık zeki bir insanınkidir.

Sigarasından derin bir nefes çektikten sonra, gözleri hazla yumuk, devam etti:

— Bununla beraber, herhangi bir tartışmaya girmenin öyle pek zekice bir şey olduğunu söylemek de elimden gelmeyecek. Zira ve bilhassa dişilerin bulunduğu bir yerde tartışma bir fikir ve inanç davası değil, bir böbürlenme, bir kendini beğendirme savaşıdır. Böyle bir savaşa karşısındakini haklı bulacak insan henüz yaşamamıştır. Ben ona inanırım, ki öyle bir insanı doğuracak kadın kutsallaştırılmaya Meryem Ana'dan daha çok hak kazanırdı.

Murad Kervancı bu nutka karşı koyamadı ve doktorun ikinci defa uzattığı Köylü sigarasını yaktı. Şimdi artık, yalanını bilen bu adama kızamıyordu. Zaten karakterinin keskin, hatta belirgin çizgileri yoktu. Herhangi bir düşünce veya inanç, hatta paradokstan hoşlanmak için güçlük çekmezdi.

Ve o, her yeni tanışmada, küçücük ve önemsiz orijinallikler yüzünden bile, arkadaş olmayı ister, karşısındakini sevebileceğine inanırdı. Şimdi de, başlangıçta duyduğu çekingenlik ve tedirginlikler için; "Ana mirası burjuva ta-

rafımın direnişi” diyor ve doktoru artist tarafına, hayatına dramatik bir yön veren kuruntusuna yakın buluyordu. Onunla arkadaş olmaktan.. ve ona benzemekten hoşlanacaktı.

Bu arada öteki konuklar yukardaki salona çıkıyorlardı. Az sonra da oradan piyano sesleri gelmeye başladı: Hurrem şarkı söyleyecekti. Doktor;

— Biz de çıkalım, dedi.

Kervancı doktorun üslûbunu benimsemişti bile:

— Vecde gelmiş, kendimizden geçmiş görünmek için mi? İkiyüzlülüğe de notalara olduğu kadar yabancı kalmış bir insanı bile, tanımadığı kimselerle birlikte Semphonie Pastoral’i dinlemek zorunda bıraksanız yüzünün ne derin ve komik bir huşû ile maskeleneceğini Allah bilir.

Doktor bu sözleri beğendiğini belli eden bir gülüşle;

— Muhakkak, dedi. Ve mademki böyledir, seyretmek de pekâlâ dinlemek kadar keyifli olabilir.

— Siz buyurun.

Seyretmek onun için asla dinlemek kadar güzel olmazdı; zevki keyifle değiştirmek, hele bu konuda, hele hele Hurrem söz konusu iken!

Müzik tek tutkusu -veya saplantısı- olup çıkmıştı. Ve, şimdi yukarıda şarkı söyleyen Hurrem’den, onun için yaratacağı şaheserini dinlemeden önce ölmek istemiyordu. Asıl önemlisi de, müthiş kıskançtı; sevdiği şeylerin ve sevdiklerinin paylaşılması onu çileden çıkartır.. kaçırtırdı. Yaşayan bestecilerin hepsine düşmandı ve beğendiği bir eseri övenden nefret ederdi.

Hurrem’i bu salonda tek başına -gözleri ıslak- dinledi:

Hurrem’le, Sultan Dağları’nın bir vadisindeki babadan kalma çiftliğinde, bütün bu insanlardan uzak, baş başa yaşamak ne büyük mutluluk olurdu. Hurrem’le ve kendi müziği ile; hiçbir zaman açığa vuramadığı ve vura- mayacağı bu iki.. birbirini engelleyen bu iki tutkusu ile..

ve boyuna sızlayan, kayıplarla dayanılmaz bir hal alan sıla özlemi dinmiş olarak!

Sonunu beklemeden ayrıldı: Bütününü elde edemediklerini bırakmak, bu parça parça intihar onun alinyazısı idi.

Hurrem şarkısını bitirince doktoru gizlice süzdü; kendisini ilk defa dinliyordu o. Sesinin bir sürpriz olabileceğini sanmıştı: “Hep o umursamaz ve pervasız bakış” diye düşündü; “Sadece istekleri ve elde etmek hırısı; gerisi ona vız geliyor”.

Bu düşünce Hurrem’i, beklediği kadar kızdırmadı; sadece yüzünü pembeleştirdi: Doktorun kadınlığına yönelen ilgisi onu heyecanlandırıyordu.. her zaman. Ve, Hurrem, doktorun kaderini çiçek adam olduğunu seziyor, daha doğrusu bunun böyle olmasını, alttan alta istiyordu.

Şimdi onun kayıtsızlığını ve iki genç kızla, Hurrem’in sınıf arkadaşı olan iki genç kızla konuşmasını, kıskançlığı pek andıran bir tedirginlikle seyrediyordu.

Doçent, Hurrem’i, bütün ilim adamlarında bulunan, kendini beğenmiş bir insafsızlıkla kitap işi cümleler bombardumanına tutmuştu. Ama Hurrem dudaklarından ve gözlerinden gitmeyen tadlı gülümseyişi ile düşüncelerini ve ilgilerini koruyabiliyordu. Bir ara, doktorun artık kendisinden ayrılmayan bakışlarında kızgınlığa benzer parıltılar gördüğünü sandı ve derin bir hızla, ‘kıskanıyor’ diye geçirdi: Doktoru, ilk defa zayıf bulduğu bu anda, herkesten çok beğendiğini kabul etti. Onu daha çok kıskandırmak için tadlı bir istek duymasına rağmen, dudaklarını ısırarak balkona gittiğini görünce, içi burkuldu ve laf olsun diye sorduğu bir soruya cevap vermeye hazırlanan doçentten izin isteyerek oraya gitti.

Doktor bir şezlonga uzanmış, oynak bir türküyü ıslıkla yıldızlara doğru savuruyordu. Kız gelince ıslığı bıraktı, ama ayaklarını korkuluktan çekmedi: “Küsmüş ve şımarık bir çocuk gibi”.

Hurrem’i neşelendirdi bu. Doktorun perdeden sızan ışıkla yaldızlanmış, hafif dalgalı, koyu kestane renkli saçlarını okşadı:

— Hiç de otuz sekiz yıllığa benzemiyorlar; iyi bakmışsınız saçlarınıza.

Şakasında candan ve tadlı idi. Buna karşılık, doktor, her zamanki gibi, paradokslarında ve nüktelerinde bile yırtıcı; gene her zaman olduğu gibi, kullandığı kelimelerle karşısındakini çileden çıkartan bir ciddiyetle tane tane konuştu:

— Onlara esaslı bir bakım bile para etmez. Borç ve servet gibi, saçlar da baba mirasıdır. Dişlerimle saçlarım için babama sık sık Fâtiha okurum: Çürük dişler ve kepekli, dökülen saçlar intihar etmem için giderilemez bir sebep olabilir.

Hurrem güldü. O, bu sözleri herhangi bir paradoks sanıyordu. Doktor bunu anladı ve hoşlandı: Yaşayışına ve bazı yaşayışlara hâkim olabilecek duruma kavuşalı çok değildi. Ve artık bunu başkaları da görüyordu. Bütün servetinin üç buçuk kuruşluk yetim maaşıyla gür ve parlak saçlardan, bir de sağlam dişlerden ibaret olduğu fakülte günlerini hatırladı: “Ben, o muazzam hazinenin bekçisi olan devî, Fafner’i yendim”.

Böyle derdi.. hasta bir gururla.

Birden ayağa kalktı ve kızı omuzlarından tuttu:

— Sen benim yenediğim tek zaafımsın.

Hurrem durumu uygun bulmuyordu; direnmek istedi:

— Halbuki siz, geçen gün..

Kesti doktor:

— Kadınlar için, değil mi? Doğru; ama kadınlar içindi o. Kadınlar için düşüncesi ne olursa olsun, her erkeğin seçtiği bir kadın vardır: Sevgili. Sevgili, erkeğin kendi hayatı hakkında verdiği değişmez ve değiştirilemez hükümdür. Benim hayatımı en küçük virajlarına kadar sen çize-

ceksin. Senin bu duruma yükselmek için sahip olduğun tek şey seni sempatik bulmamdı. Yani bu tek kuvvetini bile benden alıyordun. Seni ben yarattım; ama gelecek yıllarımı şekillendirecek olan ancak sensin. Sana bunun için sahip olmak istiyorum. Benim tek tesellim bu olabilir.

Hurrem bu sözlerin bir cümlesinden ötesini işitmemiş gibiydi:

— Beni sadece sempatik bulduğun için mi seviyorsun?
Doktor;

— Evet, dedi; hırslıydı, inandırmak istiyordu: Ve bu benim için dünyanın en mühim şeyidir. Sen benim ilk gençliğimin hayata yeniden kavuşması gibi bir şeysin: İnsanlar ve olaylar için verdiğim hükümlerin.. düşüncelerimin, seçimlerimin ve yorumlarımın tek gerekçe olarak duygularımdaki tepkileri benimsediği yaşlarımdır. Gerçek mutluluk işte o enayiliktir. Deminki sorunla bana kültürünü, sesini ve, her kadın gibi, inceliğine inandığın giyim zevkini hatırlatmak istedim. Bütün bunlar ve benzerleri artık bana vız geliyor, Hurrem. Ve, bunun benim için ne kadar feci bir şey olduğunu.. yaşamayı gözümde ne kadar mânâsızlaştırdığını, kuruttuğunu, sen, kestiremezsin. Beğenmek, övmek, artık yapamayacağım şeyler. Tevrat'ın sözünü ettiği mucizeler gözlerimin önünde tekrarlanırsa bile kılımin kıpırdamayacağına eminim.

Birdenbire sustu. Çene kemikleri kilitlenmiş gibiydi. Gitti, korkuluğa yaslandı. Bahçedeki ıhlamur ağacının balkona uzanan dallarını, incelemiş gibi tuttu. Oysa konuşmak ve; “Benim olmayan her şeyi bayağı buluyorum; aşağılamak, kirletmek istiyorum. Ama benim olan her şey, hatta bir cümlem, hatta bıyıklarım bana eşsiz şeylermiş gibi geliyor. Varlığımın ve sahip olduklarımın dışında hiçbir değer, hiçbir güzellik, hiçbir üstünlük tanımıyorum” diye bağırarak istiyordu. Onun adına ne kadar ferahlatıcı, ne kadar arındırıcı bir itiraf olurdu bu. Ama, uçsuz bu-

caksız kâinatın kurucusunu, o akıl sır ermez yaratıcı kudreti hatırlatan yıldızlara rağmen sustu:

“Ben o muazzam hazinenin bekçisi olan devi, Fafner’i yendim”.

Fakülteden diplomasını aldığı gün böyle demişti. O günden beri hep kazandı. Hayatın bir kutbundan öbür kutbuna, sefaletten servete, kadınsızlıktan aşklara, isimsizlikten, bilinmezlikten, hiçlikten üne geçti. Bu arada gururunun, bu en tiran diktatörün gün gün tunçlaşmakta olduğunu kesinlikle bildi, ama onu engellemeyi hiç düşünmedi, aksine güçlenmesinden tad aldı. Şimdi artık onunla ilgili her şey kader levhasında gururunun silinmez mürekkebi ile yazılmıştı. Bu levhada düzeltmeler yapılabileceğini umuyordu o. Bunu her zaman umacak, mümkün görecektir, şuna veya buna benzemeye, Tabibler Odası’nda kayıtlı yüzlerce doktordan herhangi birisi gibi olmaya içini mıncıklayan bir özleyiş duyacak, ama buna ermek için atacağı her adım ancak gururunun bir parça daha güçlenip yırtıcılaşmasına, saldırganlaşmasına yarayacaktı.

Bu susuş Hurrem’i tedirgin ediyor, hatta korkutuyordu. Ve, şaşırtıcı bir şey, tedirginlik ve korku onu doktora daha çok itiyordu.

— Sustunuz.. niçin?

— Dramatik düşünceler.

Doktor bunu söylerken her zamanki gibi gülmüştü. Her şeyi hiçe sayan bu gülüş Hurrem’i daha da endişelendirdi:

— Böyle gülmeseniz...

— Anlıyorum.. ve onu biliyorum. Bu gülüş, benim bu gülüşüm, artık bitmesini istediğim son dokuz, on yıllık hayatımın sembolüdür. Onu sen değiştireceksin.

Hurrem kendisini bulmaya çalıştı:

— Benden çok şey bekliyorsunuz.

— Umuyorum da. Sebebi de sensin. Saklama; seni bana çeken şey de o, yani beni yenmek isteği değil mi? Yarın annenle konuşacağım.

Hurrem Murad Kervancı'yı -bir an için olsun- düşünemedi: Doktor onu birdenbire kucaklayıvermişti. Gerdanını, kulak memelerini, omuz başlarını öpüyordu. Hurrem;

— Bırak artık.. gelecekler, diye mırıldanırken, bütün varlığı bu sözlerine karşı çıkıyordu.

Hurrem Murad Kervancı'yı ancak odasında, yalnız kaldıktan sonra düşünebildi. Şimdi mutluluğunun hiçbir zaman tam olamayacağını, bıraktığının -bu kim olursa, hangisi olursa olsun- ondan büyük bir parçayı alıp götürceğini seziyordu:

Görgüleri, bilgileri, aldığı terbiye, kısacası, yetişme tarzı, doktorun eline geçecek ömrü için belirsiz endişeler duymasına sebep oluyor, ama buna karşılık kadınlığı bu adamı istiyordu:

“Seni bana iten şey beni yenmek isteğindir”.

Doktor doğru söylemişti: Hurrem de bütün kadınlar gibi ve o kadını içgüdüleriyle, güçlüye, kuvvetliye ve benzemeze karşı bir çekiliş duyuyordu: Kuvvete ve benzemezliğe, hayatın bu iki amacına doğru ve kadının her şeyden önce hayatın devamına aracı olduğunu bilen içgüdüyle: Doktor çocuk isteyen seçtiği tiplerdendi.

Beride Murad...

Hurrem, “Murad” diye inledi:

Çaresizlik.. üzüntü.. öfke.. ağlamak isteği!

Üzülüyor ve Murad'a kızıyordu. Çünkü Murad'ı ömrünün sonuna kadar hatırlamaya mahkûm olmaktan korkuyordu ve Murad'ı suçluyordu: Doktor onun yüzünden vardı.. var olmuştu.

Hurrem, bırakmak istediklerimizin öc almadaki acımasızlığını iyice duyuyordu.

Murad'ı sevdiği günü hatırladı:

Bir yaz ikindisiydi. Vali Konağı'nın karşısındaki bahçeye gitmişlerdi. Hurrem o zaman on dört yaşında ancak vardı. Saçlarını ördüğü günler.

Ve Murad sadece bir akraba çocuğuydu. Hafta tatillerinde gelirdi onlara.. yatıya.

O gün, parkta, Hurrem, o zamana kadar görmediği bir çiçeğe vuruldu. İlle de istiyordu onu. Ama bekçi az ötede idi. Ve korkunçtu. Murad, işte bu korkunç bekçiye rağmen o çiçeği koparttı ve Hurrem'e verdi. Murad o çiçeği verirken, Hurrem için, Kaf Dağı'ndan dönmüş şehzadenin ta kendisi idi. Oh Tanrım, minicik kalbi nasıl da çırpınmıştı. Başındaki o tadı anlatılamaz ve bir defa, bir tek defa duyulan o dönmeyi, işte şimdi bile duyuyordu. O baş dönmesine nasıl karşı durabilmiş ve Murad'ı öpmekten kendisini nasıl alabilmişti!

O gün, Hurrem için, dayanılması çok zor gönül üzüntülerinin de başlangıç günü olmuştu:

Murad kendisiyle ilgilenmiyordu. Murad, Hurrem'in abla dediği bir komşu kızıyla, kendisiyle konuşmasını deli gibi istediği bir havada konuşuyordu. Murad onun halini ve neler çektiğini anlamıyordu. Murad, Hurrem'in bütün zekâsını kullanarak hazırladığı konularda, sanki inadına inadına, kalbini kırıyordu: Murad sarı saçtan hoşlandığını söylüyor, göz için en çekici rengin altın sarısı olduğunu iddia ediyor, Murad, daima, Hurrem'de olmayan şeyleri sever görünüyordu. Murad, hatta bazı haftalar onlara uğramıyordu.

Ah Murad'ın gelmediği haftalar. Oysa Hurrem o gecelerde en büyük fedakârlığı göze almış, tehlikeli kararlar vermiş olurdu.

Bunlar gerçekten de dayanılmaz acılardı, dünyayı sislendiren hüznlerdi, kapkara ümitsizliklerdi; hiçbir şeyin

kalmayı idi. Ve, Hurrem'i sevgisinde direnmeye zorluyorlar, mahkûm ediyorlardı.

Bu hal aylarca sürdükten, yıl döndükten sonra beklenmedik bir şey, Hurrem'in artık umamaz olduğu bir değişim olmuş, Murad da Hurrem'e benzemişti. Hatta, bir gün Murad; "Niçin bu kadar seyrek geliyorsunuz?" diye soran Hurrem'e; "Tuhaf bir huyum bu benim" demiş ve eklemiştir: "Sevdiklerimin yanında uzun uzun kalmaya katlanamıyorum.. sevgimi söyleyemeyeceksem".

Ve, bir başka gün, Hurrem'in başı Murad'ın göğsüne düşürmüştü. Hurrem, o baygınlığa pek benzeyen anlatılamaz hazzı hüznle hatırladı:

Şimdi.. yıllarca sonra bile.. o hazzın sezdirdiği taddan fazlasının olamayacağına inanıyor ve tadın gerçekleşmesine yardımcı olmayan Murad'ı, "Murad, Murad" diye arzusuz, esefsiz, şekilsiz, sanki düşünmeden anıyordu: Anıldığı, belki de, Murad değil de, o günlerdeki Hurrem'di; Murad'ın karısı olmak isteyen, bahçeli bir ev ve pembe yanaklı çocuklar kuran Hurrem!

Hurrem her yıl bir parça daha değişiyor, ama Murad'ı da hayalinde kendisindeki gelişmelere uygunlaştırarak değişiyordu. Ne var ki, sonra sonra kesinlikle anlaşıldığı gibi, Murad bu değişim dönemlerinden hiçbirisinde onun hayalindeki haline benzeyememişti:

Murad hep çekingen kalmıştı. Ve bu çekingenlik hiçbir zaman giderilemeyeceği benziyordu.

Hurrem, her şeyden önce, Murad'ın kendisi için duyduğu sevginin sürekli ıspatlanışını istiyordu. Onları sadece sezmekle kanmıyor, herhangi bir erkeğin, özellikle de Murad'ın sonuç olarak gördüğünü -zaafından gelen bir bencillikle- başlangıç yapmak istiyordu. Belirtilmeyen ve belirlenmeyenden ürküyor, belirsizlikten kurtulmaya çalışıyordu. Bunu yaparken Murad için ne kadarsa kendisi için de o kadar acımasızdı: Bırakılan ve bırakılabilecek hiçbir

şeyi kayıp saymıyordu. Murad için her şeyi bırakabilirdi; Murad'ın da kendisi için her şeyi -asında mizacını- bırakmasını ve istediği gibi olmasını istiyordu.

Derken, bir gün doktor geldi; ne istediğini bilen ve elde etmek istediğinden başka hiçbir şeyi umursamayan adam!

Daha ilk karşılaşmalarında, başının yüzüne doğru eğilişi, ellerinin göğsüne doğru yaklaşıp uzaklaşması, dudakları, bakışı, her şeyden çok da, gülüşü Hurrem'e hep kadınlığını hatırlatıyor ve onu bazan korkutuyor, ama daha çok da heyecanlandırıyordu: Adamın onu kucaklayıverecek, öpüverecek gibi bir hali vardı. Doktor bunu hemen yapıverseydi bile karşı duramayacaktı. Nitekim; "Senden başka kadınların bulunuşu beni şaşırtıyor" diyerek kucakladığı gün, mutluluğun ne olduğunu artık dosdoğru söylebileceğine inanıyordu; çünkü, on dokuzunu tamamlamış, evde kalmak korkusunu alttan alta da olsa duymaya başlamış bütün yaşıtları gibi, erkek seçimi, Hurrem için de aşk cinsiyetinin hedef buluşu veya buldum sanışı idi ve gene bütün yaşıtları gibi, Hurrem için de mutluluk aşktan başka bir şey değildi.

Hurrem kaderinin doktora bağlanmasını istemeye başladıktan sonra, Murad için duyması önlenemez üzüntülerin avuntularını da bir bir bulup çıkartıyordu:

Murad tanıdıklarına fakülteyi bitirdiğini söylemişti; oysa, son yıllarda derslere uğramamıştı bile. Murad, üç beş yıldır bir müzik şaheseri yaratmak üzere olduğunu, üstü kapalı da olsa, söyleyip duruyordu; ama üç, beş şarkıdan başka bir şeyi yoktu. Murad, Hurrem'in, özellikle de annesinden dinlediklerine göre, öyle bir hayat yaşıyordu ki, ona katılmak, onu paylaşmak Hurrem için tam bir delilik sayılırdı: Murad'ın bir metresi vardı. Murad içkiye düşmüştü. Murad kumar da oynuyor ve serserilerle düşüp kalkıyordu.

Öyle işte; bütün bunları Hurrem'e söyleyen, bir başkası değil, annesi idi ve o kızının Murad'a karşı beslediği sevgiyi hiç de doğru bulmuyordu. Hurrem ne yapabilirdi?

Zaten bu, eninde sonunda bir ilk aşkı ve bütün ilk aşklar evlenme ile bitseydi dünya çileli çiftlerle dolardı.

Ama Hayriye hanım doktoru da damatlığa uygun bulmuyordu: Ona yedi ceddini tanıdığı ve saygın bulduğu, uslu, edepli ve otuzu aşmamış birisi gerekti. O, damatlığa Murad'ı tayin etmeyi kuragelmişti. Hakçası bu idi. Ne var ki, Murad son yıllarda Hayriye hanımı kendisine karşı bir başka tavır takınmaya, âdeta, zorlamıştı. Hayriye hanımın kendisi için de can sıkıcı bir şeydi bu; ama kadıncağız böyle yapmak zorundaydı; zira konu, en sonunda, kızının mutluluğu ile ilgili idi.

Ve, Hayriye hanım, kızının mutluluğu konusunda doktor için de bundan başka türlü düşünmüyordu. Nitekim doktoru o kadar kesinlikle geri çevirmeye kalkıştı ki, adam o sınırsız küstahlığı ile, evlenme teklifinin yanlış anlaşıldığından korkmuş gibi;

— Pardon hanımefendi, dedi; evlenmek istediğim kızınızdır: Bir de kendisine sorsanız.

Bu söz Hayriye hanımın soluk beyaz benzini kızartmış, böylece de doktora bir defa daha küstahlaşmak fırsatını vermişti:

— Öfke sizi gençleştiriyor, hanımefendi.

Hurrem olayı annesinden dinlemesine rağmen doktorla olan randevusuna tam vaktinde, yani en geç on beş dakika kadar sonra gitti. Kadınların bu en etkili kozunu en uygun yerde kullanmıştı; nitekim her türlü yenilgiden ölümden korkar gibi korkan doktor, kazançlarla zamanı unutan bu adam, Hurrem'i beklerken saniyeleri idrak etmedeki dayanılması güç işkenceyi tadmış oluyordu. Öylesine ve o kadar ki, saldırıya geçecek kuvveti bulmak için

uzun süre havadan, sudan konuşmak zorunda kaldı. Sonunda da sorabildi:

— Annen bir şeyler söyledi mi?

Hurrem çatalıyla önündeki pastayı didikliyordu:

— Hayır, dedi; yani sizin söylediklerinizi.

— Komplimandan hoşlanmıyor.

Hurrem tutunacak bir şeyler arıyordu:

— Komplimandan değil, sizden hoşlanmıyor.

— Ya sen Hurrem? Sen de benden hoşlanmıyor musun?

Hurrem çököverdi:

— Bunun ne değeri olabilir ki?

Doktor Hurrem'in elini tutmuştu; bir parça daha sıktı:

— Sadece bunun değeri olmalıydı.

Ve sesindeki tiyatro tonunu artırarak ekledi:

— Ne çare ki, bütün hanım kızcağızlar gibi sen de kendinden başkalarının malısın. Kendini, bir fiskeyle çökertebileceğin çitin içinde yaşamaya mahkûm sanıyorsun. Kuvvetini ve haklarını düşünmemişsin bile.

Hurrem anlatılamaz acısıyla inledi:

— Bütün bu sözler niçin? Benden ne istiyorsunuz, Rıza?

Doktor bu acı soruya, bakkaldan bir kutu kibrit ister gibi cevap verdi:

— Seni.

Çırpındı Hurrem:

— Fakat annem.

Doktor artık çocuk paylar veya öğrencisine yalın bir gerçeği anlatmaya çabalar gibiydi:

— Ona karşı borçların olduğunu söyleyeceksin, değil mi? Ama hiçbir borç kişilikten vaz geçmeyi gerektiremez. Kaldı ki, annen sana karşı sadece toplumun ve içgüdülerinin zorladığı görevini yaptı. Bir kırlangıç yavrusuna uçmayı öğrettikten sonra görevinin bittiğini bilir ve, artık